

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А.

Бр. 47.

Београдъ 19. Новембра.

1848.

УСКЛИКЪ МАЙКЕ СЛАВЕ КЪ СВОИМЪ СЫНОВИМА ЮГОСЛАВЕНИМА, приликомъ прероѣна Европе.

Славе сыне, не оклевай далъ!
 Примн наукъ, кой ти майка шалъ:
 Разведри се изъ дубока санка,
 Отвор' очи, ево т' бѣла данка! —
 Садъ е време, наста красна згода,
 Да се и ты сѣтишь свога рода!
 Обазри се, погле' на све стране,
 Как' туѣни своя права бране:
 Смѣлый Французъ збаци свога краля,
 Кой владати нещѣ како валя,
 Веѣ гледаше да подярми люде,
 Своевольный владаръ да ѣмъ буде;
 Тымъ поводомъ и други народи,
 Бринуи се о сладкой слободи,
 За родъ раде и днени и ноѣи,
 Самъ ти, сынко, оста у тавноѣи!
 Ёе су свойства? Ёе су они дари?
 Съ к'има твои дичише се стари:
 Страхъ и трепеть свиѣту задаше,
 „Славе сынци“ зато се назваше!
 Душманниа задаваху муке;
 А теб' врази окиваю руке!
 Заръ си марва, да те шилькомъ боду?
 А не човекъ роѣнъ за слободу?
 Освѣсти се, не приличи скоту,
 Стрес' са себе такову срамоту?
 Те светинѣ брани народности,
 Да предцима не срамотишь кости;
 Цар-Душану, Марку Краљвиѣу,
 Зрниѣвиѣу, Милош-Обилиѣу,

И остальмъ, што допаше мука,
 Збогъ издае проклетога Вука!
 Оружай се протъ рода душману,
 Мачемъ, пушкомъ задаи му раву!
 Ост'о, пао, не брнини се за се,
 Само нек' се домовина спасе!
 Знай, ко за родъ своѣомъ главомъ плати,
 Милый споменъ нѣга вѣчно прати;
 А ко за родъ неѣе крвь да лѣе,
 Вреданъ нѣе да га сунце грѣе!
 Зато дигни народню заставу,
 Преѣни Дунавъ а преѣни и Драву.
 То изгледа милопойка вила,
 Па у лака да е' удари крила,
 Да полети и свиѣту яви,
 Да се и ты на боиште стави:
 Бранит' име, езыкъ, домовинну,
 Честь народню и свою старинну; —
 И да свакиѣ, кои твое крати,
 Крвникъ ти е, главомъ ѣе да плати!!

У Галацу.

Бданъ Бококаторацъ.

О ОВОГОДИШНЬОЙ КОЛЕРИ, НЪ- НОМЪ ВЕШТЕСТВУ И ЛЪЧЕНЮ У ОКРУЖИЮ ПОЖАРЕВАЧКОМЪ.

(Заклученіе.)

Како годъ све ове садъ именоване епиде-
 мичке болести, онако исто страховито опредѣ-
 лѣнѣе свое имала е одпре и азиатска колера, а на
 онай истый начинъ, као и све остале епидемич-
 ке болести, примила е и азиатска колера блажии
 видъ свога появљѣна, кои ѣе слѣдствено све ви-
 ше и више блажии бивати.

По овомъ не треба више да сумњамо, ни да се бојмо, да ће колера, било кодъ насъ, било у онымъ предѣлима, гдѣ е она одъ свогъ постанка па досадъ появљивала се, кадгодъ съ ономъ опасношћу јошъ свирѣпствовати, као што е свирѣпствовала пре 30 и 17 година. Само онда, ако природа основима свога обычногъ, себи опредѣлногъ, досадангъ течај вѣрна остала небы, могла бы колера съ онымъ страховитымъ свирѣпствомъ показати се, као што е у прво и друго време свогъ поява свирѣпствовала. Но то бити не може. Природа свогъ течај основе неизневѣрава! — И тимъ желимъ утѣшити и ослободити свакога одъ страха, или двоумља, кое бы га у напредакъ збогъ колере узнемиравало. —

Emetica употребіо самъ у два случая съ добрымъ но не савршенимъ успѣхомъ. По срећи успѣшно е све довршила овдѣ природа.

Aromatica су ми веома мало помагала. Могуће е, да она у случајима, гдѣ се пораніе помоћ узтражуе, предупредително, а по тому и спасително дѣйствуе; но у случајима савршено развѣне болести я одъ њи помоћи видіо нисамъ, помоћи: коя се овдѣ съ мѣста и тако нагло изчекуе.

Orium, у форми Trae thebaicae употребіо самъ само еданпутъ, кодъ онакогъ болестника, кои е блюванѣмъ, проливомъ и грчевима надвладанъ већ близу конца быо — но безъ доброгъ успѣха. Овай е болестникъ умро у Вел. Градишту.

Мал' не сасвимъ безуспѣшно употребляюћи преднаведена средства, морао самъ сада најпре на то мыслити, како бы прекимъ путемъ нагло навальваюћу неволю што пре предусрѣо. Чинило ми се, да су вѣтрови најглавніе появљѣнѣ, па кадъ бы се ови уклонили, слѣдствомъ кои се и мука и болъ изподъ грудій, блюванѣ и проливанѣ изяснити даю, све бы се уклонило. Покрай тога бојо самъ се, ніе ли изгледъ изнуренія и цѣла остала немоћ слѣдство усисаны изъ трбуха вѣтрова, кои се обычно изъ најнечистиі гадова састов и кои су усисаны, отрованѣмъ крви, пропаданѣ тѣлесны сила и общте ослабљѣнѣ и изнуренѣ произвести и приускорити могли.

Но при свему томе све ми се вило по памети, да горезложени узроци, сами по себи, нису никако у станю были, непосредствено вѣ-

трове у срцу произвести. Зато самъ такове и сматрао за слѣдство претечногъ разстроєнія сугласія устройны живаца (syst. nerv. org.), нарочито у сплету целіачномъ и хипогастричномъ, и ономъ разстроєню, као извору, приписивао самъ сва у рѣчи стоєће болести примѣтљива появљѣня.

По свему томе дакле принуђенъ самъ, овогодишню умекшану колеру, микроколеру, за болестъ сматрати, коя се, као што е за такову и сматрамъ, у разстройности редостава устройны живаца састои, у слѣдству кое се вѣтрови, у слѣдству овы пакъ болъ изподъ грудій, подапинянѣ и т. д., грчеви руку и ногу, общте ослабљѣнѣ и т. д., као што е горепоисано, природно появити могу, а по момъ мнѣнію и появлюю.

Лѣченѣ. Будући су ми emetica несавршено, aromatica пакъ веома слабо и сасвимъ споро помагала, а opium неповольно дѣйствовао, то самъ се рѣшио, туђа мнѣнія оставляюћи, докучити, хоће ли преднаведено мнѣніе и практика потврдити ми. На основу тога мнѣнія требало е избрати онако средство, кое бы нагло вѣтрове уништити а у исто време онако хитро и све животне силе укрѣпити кадро было.

Као таково чинила ми се е најсходнія Amon. pur. liquid., коя, као што е познато, исто онако хитро вѣтрове утаманов, као што силно и нагло све у цѣлой снази покретне силе подиже, премда е ово последнѣ нѣно дѣйство текъ кратко траюће, летеће (flüchtig). Међутымъ, више пута и у краткомъ разстоянію времена повторено, оно и у томе снагу свою подпуно обистинява. У исто време прехићуе већ обычно и сама природе сила.

Какоевъ упливъ amon. pur. liquid. на редоставъ органички живаца има, јошъ ми е и данасъ тайна. Но предпріятіе мое увѣнчавао е најповольнѣи успѣхъ. Готово волшебномъ силомъ утаманѣне видіо самъ вѣтрове, съ овима изчезавао е болъ изподъ грудій, мука, подапинянѣ, подригиванѣ, блюванѣ, грчеви и ладноћа руку и ногу и т. д. Сва е снага очевидно ново оживљѣнѣ добывала!

Я самъ ово гореречено средство у 9 случаева са савршено добрымъ успѣхомъ употребіо. Милина е, по употребљѣню средства тогъ, изъ устѣй нагло къ животу повраћаюћи се болест-

ника слухати, како они изъ угріяна найпреже-
 мудца благотну топлоту нагло и пожелано у
 сву снагу прелазити, страха и плашљивости у
 еданпутъ ослобођени се осђћаю. Тимъ умала-
 ва се нагло болъ трбуха, подапинянъ, грчеви
 руку и т. д.

Могуће е, да е у некимъ случаевима, нарочито у случаевима, гдѣ бы съ мѣста и у магно-
 веню почетка болести позвани были, одъ потре-
 бе, крвь пустити, поредъ блюваня блюванъ, по-
 редъ проливаня проливанъ и т. д. производити.
 Но я нисамъ тако срећанъ быо, да се кодъ ова-
 ковы болестника позовемъ. Болестници, кодъ
 кои самъ я звать бываю, представляли су оно
 станъ, као што е мноми гореописано, мал' не на
 самомъ врху ячине. И у овомъ стану употре-
 блявао самъ *Amon. pur. liquid.* съ онымъ по-
 вольнымъ успѣхомъ, као што самъ га горе спо-
 менуо.

Датке умѣравао самъ по околностима сла-
 бости и чувствителности предметне снаге одъ 5
 до 10, 15 и 20 кашій на 5—10 и 15 минута, у ед-
 ной шольци, или полъ мале вянске чаше во-
 де. Кои е лѣкъ радо имаю, безъ разлике стана,
 узимаю е чешће, другій ређе, неки драговольно,
 неки пакъ насилно и противъ волѣ. Но ови по-
 следњи бывали су понайвише онаки, којима су
 бабе разнимъ предразсуђеняма главу напуниле.

Одъ бѣлогъ балсама (*Liquor. anod. Noſm*)
 нисамъ у овой болести никаква добра успѣха
 видю. Слачичници (*sinapismi*) дѣйствую одвра-
 тително, брзо и полезно. Теови дѣйствую
 веома и веома лагано, по тому несходно, а по-
 край свега нерадо се љю. Трлянъ, привлачеѣи
 крвь къ трлянымъ частима, имаю неко, по кад-
 што и прилично участіе у добромъ успѣху. Не
 манъ е полезно присаобштаванъ топлоте посред-
 ствомъ угріяны цигалы, или врухомъ водомъ на-
 пунѣны стакала, край цѣлога тѣла наређены.
 Но пивъ бѣлога лука са сирѣтомъ, не само
 што ніе никако полезно, но іошъ поредъ тога
 обтерећава и желудкацъ, причинава подригаванъ,
 блюванъ, по кадшто умножава и проливъ, тимъ
 причинява већій страхъ и погоршава цѣло ста-
 нъ. *Amon.*, после забелолученогъ сирѣта упо-
 требљена, проузрокуе съ мѣста блюванъ, кое е
 доиста по кадкадъ и полезно, но далѣму упо-
 требљеню лѣка препятствія полаже.

Кои хоће *Amon.* да употреблява, треба да
 болесника о вкусу и якомъ мирису претечню

извѣсти, еръ се многи изъ тогъ узрока лѣкъ тай
 примати не само сумняю, већъ и устручаваю. —

Толико о колери у повѣреномъ ми фи-
 зикату. —

Я доиста незнамъ, у чему е се састояо о-
 брзацъ оны болестій, кое е народъ по Неготи-
 ну, Београду, Заечару, Лесковцу и Нишу, Гроц-
 ки и Смедереву за колеру извикаю. Но ако е
 гдѣгодъ у овимъ мѣстима овагоднишня за коле-
 ру проглашена болестъ подъ овимъ овдѣ опи-
 санымъ образцемъ явила се, или ако бы се іошъ
 подъ таковымъ появила, као што ми то поднеб-
 но положенъ, просторно разстояніе и т. д. за-
 ключавати пуно право даю; то я одъ стране
 мое свакогъ почитаемогъ содруги умолявамъ, да
 бы изволю овдѣ назначено средство, подъ о-
 вимъ овдѣ обстоятельствомъ и на овдѣ опредѣ-
 лѣный начинъ, употребити, а како о качеству
 болести, тако и о успѣху употребљеногъ сред-
 ства, было то приватно, ил' было явно, посред-
 ствомъ новина, извѣстити ме.

У Пожаревцу 2. Нов. 1848.

А ѣ. Медовићъ,

Дрѣ Медицине и породильске науке,
 Физикусъ Окружія Пожаревачкогъ,
 дружба ербске словесности членъ
 корреспондентный.

СТЕФАНЪ ШУПЛЬИКАЦ - ВИТЕЗЪ.

Новый войвода ербскій *Стефанъ Шупликац - Витезъ*. родио се у Петрини у бановачкой
 краини (бр. II.) г. 1789. одъ православны роди-
 теля. Пошто е у кући своіой добро воспитанъ
 быо, учио се у ербской гимназіи у Карловци и
 свршио е затимъ философійске науке у Шопр-
 ню съ наибольшимъ успѣхомъ. Год. 1805. ступи
 као кадетъ у другу бановачку regimentу, вое-
 ваю е исте године у Италиа и одма е постаю за-
 ставникомъ. Год. 1809. постаю е подпоручи-
 комъ, 1810. поручикомъ. Одъ г. 1810—1814. бо-
 рио се *Шупликацъ* подъ французскомъ заставомъ;
 граничарска regimentа, подъ којомъ е онъ стало,
 была е међу онима, кое су, по непробитачномъ
 за Аустрию миру, Французской поднале. И овдѣ
 се *Шупликацъ* славно показаю, онъ е былъ Мар-
 монтовъ ађутантъ и у почетку г. 1812. капитенъ.

У овомъ качеству участвовао е у ономъ несретномъ походу Наполеона у Руси. Како су се онда граничари — на жалость за користь туђега освоєвателя борити се принуђени — показали, врло е добро познато. *Шупликацъ* е био еданъ одъ најчестити међу честитима, зато и краси одъ оно доба нѣгове храбре груди кавалѣрскій крстъ почестне легіе, коме е затимъ слѣдовао и кр. саксонскій орденъ грађански заслуга. Год. 1814. пређе *Шупликацъ* са граничарима, подъ нѣговомъ заповѣсти стоявшима, изъ магдебуршке посаде къ Аустрији. Одма друге године буде као капетанъ премѣштень у ц. кр. банатску краину, и то у регименту нѣмачко-банатску *) (бр. 12). Колико е онъ овдѣ себи знао придобити приврженость, любавь и почитанъ свои подчинѣны, то показуе оно одушевлѣнѣ, коимъ и данасъ јошъ у нѣмачко-банатской регименти о *Шуплициу* говорити слушамо и простакѣ и чиновникѣ. Г. 1831. измарширао е *Шупликацъ* у Аустрию. Слѣдујуће године постао е мајоромъ. Г. 1837. произведенъ буде за подполковника и у хрватску краину къ огулинской регименти премѣштень, гдѣ е г. 1842. постао полковникомъ. Кадъ се подигла италијанска револуція, похити *Шупликацъ* са своимъ храбримъ огулинцима къ войсци маршала Радецкога, да е стишна, гдѣ се до у најновије време съ одликованѣмъ боріо, и за генерал-мајора произведенъ био.

Кадъ народи Аустрије, дугога робства отресавши се, пренуше и свое праведне жель престолу доброга цара *Фердинанда* поднесоше, доведу у животь и Срби свое неправеднымъ начиномъ тако дуго забачене оставше, а и пакъ одъ многи царева и краљѣва потврђене привилегіе. Они се скупе у Карловци и ослањајући се на свое добро право, изберу обштелюбљнога митрополита *Раячка* за патриарха и *Шупликаца*, кои се онда јошъ за цѣлокупность Аустрије у Италији боріо, за свога войводу. „Patriarchae et vojvodae libere eligendi potestatem“ каже се изрикомъ у привилегіи цара *Леополда I.* — *Шупликацъ* е славнога *Ђорђа Бранковића* непосредственый наследникъ у войводству. Одъ како е *Бранковићъ* неправедно затворень, одъ како е онъ невино заточень лежао у Бгри у Чешкой, гдѣ е свой јоначкій животь окончао, не моглоше никада више Срби до войводе доћи, и избираше само подвойводе. (Комъ южномъ Славенину ніе познато име подвойводе *Монастерлиѣ*?)

*) Колико е ово наименованѣ неправо! — У цѣлой регименти само е Францфельдъ чисто нѣмачко село, у селма Ябуки и Глоговию живе нѣли са Србина и Румунина измѣшани; у Уздину су Румуни, у Ковачици и Лудвигсдорфу Словаци; а у Дебелячи обитиваю Мађари; сва остала села у регименти все чиста србска, па зато опетъ зове се „нѣмачко-банатска регимента!“

Да бы Богъ дао, да *Шупликацъ* на врху јоначкогог народа србскогъ исто онако велика дѣла почини, као и *Бранковићъ*, овај прослављный воеводацъ!

(Иъ Загр. нѣм. нов.)

ЗАВИСТИ.

Ой, у пако чудовиште
Иди са белаго света,
Там' е твое — там' скровиште,
Там' одлази ты проклета; —
Там' е твое црно чедо, —
Там' се вѣйна натрагъ бедо.

Заръ ты мыслишь да -й онако
Ко у неко — главо доба;
Гди сваки мысли свакояко,
Гди се шири зависть злоба;
Гди'но правда — слога страда,
Гди'но людство и родъ пада?!

Ты страшило людскогъ века,
Ты раздора црна кѣри;
Иди къ паклу, там' те чека —
Там' ти с' изметъ ено цери,
Там' невера — тамо лежи,
Овде вера къ болѣмъ тежи! —

Заманъ пружашъ кацѣ зала,
У озбиљность ову властну;
Залуд' хучишь, ка'но яла, —
Залуд' ты на слогу красну; —
Залуду ти, знай, отрови;
Залуд' претишь са окови.

Залуд' сикѣнешъ гуіо люта
По млађани майски лѣси;
Кадъ синцира ево крута, —
С' нѣмъ ѣе тебе стегнут' бѣси; —
Ту ѣешъ кушат' труда плоде,
Да, лукавый ты народе! —

Нису ово пѣни часи,
Кадъ потмуло сове бруе;
Веъ е зора, — сада гласи
Славуеви мило зуре;
И веъ майско свѣже време,
Кадъ просвете кля семе.

Иди подло чудовиште,
Немашъ овде нигда станка;
Овде с' вера, слога ниште,
Овде твой е животь сламка; —
Брѣ гди любавь, слога влада,
Ту е теби триста јада!!! —

М. Бздинировићъ.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Печатано Правителственой Книгопечатни у Београду.